

– Avtalepartene må ta ansvaret for frømangelen!

Forhold og faktorer i engfrømarkedet

Store overvintringsskader i landsdelen har ført til prekær mangel på såfrø. Ansvaret for denne mangelen plasseres både her og der, men i følge artikkelforfatteren er ansvaret å finne hos avtalepartene i jordbruket. Både staten og organisasjonene skar for noen år sia sterkt ned på støtten til norsk frøavl, og nå ser vi resultatet. Edvard Valberg har tidligere arbeidet i Planteavlrådet, og kjenner problematikken inngående.

Av Edvard Valberg

For 20 år siden var det norske engfrømarkedet nærmest kaotisk. Staten drev en omfattende virksomhet med foredling og sortsprøving, men såvaremarkedet var for dårlig organisert til å få i gang en frødyrking på de gode norske sortene som hadde vært godkjent for bruk

i lang tid. Bønder i Nord-Norge og i andre utsatte grovfôr-områder, kjøpte og brukte canadisk timotei som gikk ut første vinteren. Det var ingen sammenheng og ingen faglig forstand i det som hendte på såvaremarkedet.

Kontroll og restriksjoner

Omslaget kom etter en mental oppklaring der staten gjennom Planteavlrådet be-

gynte å styre utviklinga i frømarkedet gjennom tilskott til norsk frøavl og ved hjelp av importrestriksjoner. Videre ble det dratt i gang en omfattende frøavlsforskning som bidro til å utvide omfanget av den norske frøavl på norske sorter. Frøforretningene på sin side ansatte fagfolk og satset stort på en utviding av sin kontraktavl med norske dyrkere. I ettertid er det ingen tvil om at denne felles innsats for å utvikle en norsk frøavl på norske sorter ble en ubetinget suksess som kom til å vare i nesten 20 år. Men det var en suksess som ingen la merke til. Kjøperne fikk tak i frø av det sortsmaterialet som ble anbefalt, og alt fungerte som det skulle. Men etter hvert glemte de som stelte med næringspolitikken hvorfor engfrømarkedet i Norge fungerte

så bra, og utviklinga ble derfor styrt inn i en ny fase.

Fritt marked

Fra begynnelsen av 1990-årene begynte man å skjære ned på den offentlige støtte til norsk frøavl, og ved norsk tilslutning til EØS ble importrestriksjonene opphevet. Den politiske hensikt med kursendringen var at engfrømarkedet skulle begynne å fungere som et fritt marked der produksjonen skulle tilpasses i forhold til etterspørselen. Denne markedsfilosofi er sikkert grei nok når produksjon og etterspørsel er stabil. Men i engfrømarkedet er det ikke slik. Vi ligger i et klimatisk grenseområde for frøproduksjon av visse arter. Derfor vil frøproduksjonen variere sterkt under påvirkning av klimatiske vilkår, i forbindelse med etablering av frøeng og under selve dyrkinga. Etterspørselen vil variere ennå sterkere enn produksjonen fra år til år, alt etter vinterskadene omfang. Et tredje forhold som skaper problemer ved fri markedstilpassing er det faktum at sortene er forskjellige. Sortsmaterialet er tilpasset for bruk under bestemte klimavilkår. Dette fører til at selv om et fritt marked kan tilby sorter fra Nederland eller Tyskland, så er det i faglig sammenheng meningsløst å så slike sorter på de fleste plasser i Norge.

Disponering av midler

På grunn av disse åpenbare biologiske og klimatiske begrensninger, som er et resultat av vår plassering på globusen, fungerte ikke engfrømarkedet for 20 år siden.

Så lenge 60% av arealet er en, vil bare en liten meravling på grunn av bedre tilpassa grassorter gi store gevinster for norsk jordbruk . Foto: HR.

Det vil aldri fungere faglig tilfredsstillende uten en viss offentlig medvirkning.

Dette bør Landbruksdepartementet, Norges bondelag og Norsk bonde- og småbrukerlag være oppmerksomme på når de ved neste avtale skal disponere midler over jordbruksavtalen. Partene har mot tilråding fra faglig hold skåret sterkt ned på støtten til frøavl, og resultatet er at frølagrene av hardføre norske sorter er tomme. Det er ennå ikke snakk om noen krise på frømarkedet, men dersom man ikke foretar de nødvendige justeringer i forbindelse med neste jordbruksavtale vil frøsituasjonen fort bli like vanvittig som for 20 år siden.

For å dra i gang den norske frøavl ble det gitt forskjellige typer av tilskott. I dag kan man sikkert ta bort flere av de gamle tilskottsformene uten særlig skadevirkning. Men på ett bestemt område må frøsektoren ha en viss offentlig støtte om den skal fungere på et faglig forsvarlig vis.

Det må sikres et beredskapslager av engfrø. Dette beredskapslageret må for sorter med nordlig klimatilpassing være av en størrelse som tilsvarer ca halvparten av et normalt årsforbruk.

Engfrømarkedet fungerer slik at såvareforretningene tegner kontrakter om frøproduksjon med frødyrkerne på Østlandet. Frøet blir så solgt til kjøpere rundt om i hele landet. Mellom kjøp og salg må frøet lagres i såvareforretningene. Vi har tidligere sett at produksjon og etterspørsel varierer så sterkt at vi helst må ha et overskottslager på et halvt års forbruk for å være på den sikre siden.

Støtte til forretningene

De årlige lagringsutgifter for engfrø er beregnet til ca 17% av frøverdien. Det blir derfor et spørsmål om hvem som skal betale lagringsutgiftene for å ha et helt nødvendig kiselager. Tidligere ble lag-

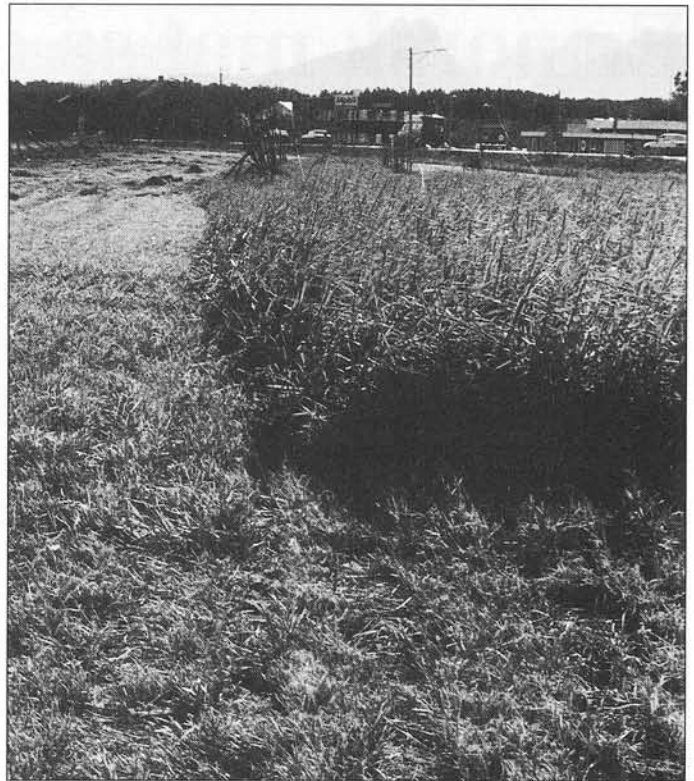
ringsutgiftene betalt av jordbruksavtalemidlene, men så syntes forhandlingspartene at denne lagringa i perioder ble svært kostbar. Dessuten fant vel næringsorganisasjonene ut at lagringsgodtgjørelsen ikke gikk til jordbruket i første hand, men til de såvareforretningene som stod for lagringa. Dette førte til at man begynte å skjære ned på lagringsgodtgjørelsen.

Når man reduserer den offentlige godtgjørelse for lagring fører dette til at såvareforretningene blir sittende med utgiftene. Dette er ikke til å leve med for forretningene, og resultatet er at de tegner færre dyrkingskontrakter og øker frøimporten. Det er i korte trekk dette som nå skjer, og det er dette som vil bli bakgrunnen for en kommende mangel på klimatilpasset engfrø dersom ikke partene i jordbruksforhandlingene vil betale for å holde et rimelig beredskapslager. Utgiftene til lagring vil variere fra år til år med varierende frøtilgang og etterspørsel. Men dersom vi bruker fra 1-5 millioner kroner til lagringsgodtgjørelse pr år, da vil antakelig frøforsyningsproblemene være løst.

Gevinst for jordbruket

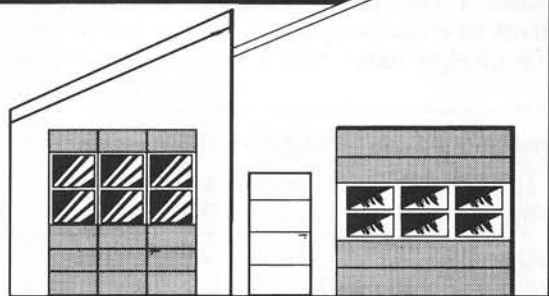
For staten vil det være en meget god forretning å sikre en stabil frøforsyning. Det er rimelig å regne med at en vil spare inn utgiftene til overlagering av frø gjennom innspart avlingskadeerstatning. Så lenge 60% av vårt totale jordbruksareal er eng, vil bare en mindre avlingsmessig fordel på grunn av bedre overvintring og klimatilpassing gi meget store gevinster til norsk jordbruk som helhet. Det bør være klart for alle, at de midler som brukes til å dekke behovet for frø av norske sorter kan gi mangdobbel utbytte i grovførsektoren.

Vi får bare håpe at partene i jordbruksforhandlingene er oppmerksomme på disse sammenhenger, slik at de ikke sparer på ørene og lar kronene gå.

På grunn av de åpenbare klimatiske variasjonene i både produksjon og etterspørsel av frø til norsk og nord-norsk engdyrking, kan vi ikke overlate frøavl til markedskreftene alene, hevder artikkelforfatteren. Arkivfoto

Trenger De port?

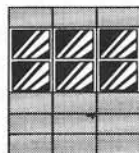
FOLDEPORT DØR LEDDPORT

LIMA-PORTEN

ET VEDLIKEHOLDSENNLIG ALTERNATIV

Aluminiumporter isolert med Freonfritt polyuretanskum, med eller uten vindu og dør. Foldeporter og leddporter til industri-lager-, garasje- og landbruksbygg. Et rimelig og godt produkt for nybygg, modernisering og vedlikehold. Lima-porten lages etter mål uten tillegg i prisen. Farge: Brun/hvit.

Produsent:

PORT
SPELALISTEN AS

Postboks 291 - 4580 Lyngdal

PRISTILBUD
OG
BROSJYRE

Tlf.: 383 44444 - Fax: 383 44555